TECHE
UDINE

MANOSCRITTI

FONDO JOPPI

Manoscritto n. **J_MSS_0431**

I manoscritti che compongono compongono il fondo, assieme alle migliaia di testi a stampa - compresi rari incunaboli e cinquecentine - il Fondo Joppi, sono quasi esclusivamente di interesse friulano. La raccolta si è formata nell'arco di una sessantina di anni grazie alle ricerche di Vincenzo ed Antonio Joppi.

Collocazione:

Biblioteca Civica "Vincenzo Joppi", Udine - Inventario dei manoscritti del Fondo Joppi
https://www.techeudine.it/fondo-joppi
https://www.sbhu.it/

JOPPI
431

Consuetudines Gradiscanæ
a. 1575.

segue = Relazione dello Stato di Gradisca - Feudi - Parocchie - Giurisdizioni, entrate etc.

NB: Termina lo Statuto o Consuetudini a pag 61. E di seguito vi è la nota dei luoghi compresi nel Capitaniato di Gradisca durante la signoria degli Eggenberch e prima, con la indicazione de' Giurisdicenti.
Vedi in fine - Parocchie - feudi - spese ordinarie del Principe e della Conservazione ed l'ordine delli Giudizj.

Stampato nel 1879, per nozze Braida Strassoldo, fuorchè l'ultima rubrica e le aggiunte.

A. B.

Consuetudines Gradiscanæ antiquitus et per novos ordines introductæ observatæ, et descriptæ ab Excell.mo D.no Hieronymo Garzonio Auximate jurisconsulto Ser.mi Caroli Archiducis Austriæ, Consil.o, et Vicario Ill.mi D.ni Jacobi Comitis de Attemis, Gradiscæ Præfecti et Superioris Archiducis Consil.i Camerario et per totum tempus sui Vicariatus qui cœpit Calendis Januarijs MDLXXV.

Indicem sufficientem sequens pagina porriget.

Index

Capitulorum juxta ordinem Alphabeti cujus prior numerus Capitulum, 2dus paginam declarat.

A

Abolitionibus . . . . Cap. 41 pag

Advocatis, Procuratoribus et eorum Collegys . . . " 8 " 14

Aestimationibus et Liquidationibus . . . . . " 44 " 59.

Agnatis et Vicinis . . . . " 28 " 36

Apparitoribus . . . . " 7 " 11

Apellationibus . . . . " 43 " 57

Audientia in voce . . . . " 16 " 23

C

Camerarijs . . . . " 46 " 61.

Cancellario . . . . " 4 " 5.

Causis ex non scripto cognoscendis . . . . . . " 14 " 22

Causis sumarijs . . . . " 13 " 22

Citationibus . . . . " 18 " 24.

Collatione Processuum . . . . " 21 " 28

Collonis Rusticis . . . . " 26 " 31

Compromissis . . . . " 33 " 43.

C

Confessis . . . . Capit. 31 pag. 41.
Contumacibus . . . . „ 19 „ 26

D

Decanis et Iuratis . . . . „ 6 „ 9
Depositis . . . . „ 39 „ 54.
Dignitate Tribunalis conservanda . . . „ 3 „ 5.
Dilationibus . . . . „ 11 „ 21
Dotibus, et juribus mulierum . . . . . „ 34 „ 44

E

Executionibus . . . . „ 36 „ 48.
Expensis et Damnis . . . . „ 38 „ 53.

F

Famulis, et Ancillis . . . . „ 23 „ 29.
Ferijs . . . . „ 17 „ 23
Fidejussoribus . . . . „ 29 „ 38

I

Illustri Præfecto . . . . „ 1 „ 1.
Inquisitionibus . . . . „ 40 „ 54.
Iudicibus inferioribus . . . . „ 5 „ 8

L

Livellis . . . . „ 27 „ 35

O

Ordine judicii ... cap. 10 pag. 18

P

Pactis inter Comandatorem, et Debitorem ... 32 . 41.
Pauperibus ... 22 . 28
Peremptione instantiae ... 20 . 20
Productionibus ... 12 . 22

S.

Scripturis ... 9 . 17
Sententijs ... 26 . 30.
Sequestrationibus ... 45 . 60
Subhastationibus ... 37 . 51.
Successionibus ab intestato ... 35 . 47
Suspicione ... 15 . 23

T.

Testibus ... 30 . 39
Tutoribus, et Curatoribus ... 24 . 30

V

Vicario, et Vicegerente ... 2 . 2
Violentia, quam vocant Spolium ... 42 . 35
Usuris ... 47 . 61.

De Illustri Praefecto.

Capitulum primum 1.

Praefectus a Principe eligitur, et omnem potestatem est principium utitur, mediatis officium suum pendet, exercet per suam instantiam super Gradisca, Farra, Brumma, Villa nova, Ruda, Sancto Nicolao de Levata, Villa Vicentina, et Flumicello, super omnibus bonis Cameralibus et Feudis, et super omnibus Fluminibus, Viis, et Pontibus publicis Regalibus, super omnibus Nobilibus et privilegiatis Personis. Tutelas et poenas arbitratur. Jus Superioritatis omnimodum exercet, super Civitate Aquileja, Marano, Castro Porpeti, super omnibus Gastaldiis et Jurisdictionibus immediantibus, quae huic Praefecturae ab aquisito quando citra sunt subjectae, et appellationes, et reclamationes omnium inferiorum audit et decidit.

Unum peritum quando eligit, et hunc ipse Capitaneum praeficit cum auctoritate suo mero arbitrio alteranda vel revocanda.

De Vicario et Vicegerente

Cap. II Capitulum secundum.

Vicarius [illegible] a Praefecto, debet esse Juris consultus in publico collegio approbatus, non subalternandus; [illegible] Magistratus [illegible] juramentum secun- dum formam [illegible] Lib. [illegible] Col. 2 [illegible] quod [illegible] ab iis [illegible] instantia [illegible] Villa-Nova, Ruda, Sancto Nicolao de Roma, Visa, Ticinatina, et Fiumicello tamquam Vicegerens Praefecti audit in prima instantia omnes alias causas quae ad cognitionem ejusdem Praefectique quomodo pertinent, ac in secunda instantia omnes Appellationes, et reclamationes a [illegible]ibus ejusdem [illegible], et suum tribunal est unum et idem. Ta[illegible] [illegible] ut infra:

	florenum	
Pro prima contumacia	fl.	1:–
Pro secunda	"	2:–
Pro tertia et ultima	"	4:–
Pro [illegible] Decreto	"	1:–

Pro qualibet Interlocutoria et Sententia civili ultra visionem Processus et Allegationum	f 1:–
Pro visione Allegationum in singula carta, prout vere mane	1:–
mone	2:–
modi	3:–
Pro visione Processus in singula carta ordinaria	„ –:4
In singula carta aliena	„ – 8
Pro quolibet Termino civili si assessat	„ – 8
Pro quolibet Sequestro vel intromissione in licentia danda	„ 1 –
Pro singula executionis conclusione	„ 1 –
Ubi ex non scriptis agitur nihil exigit	
Pro equitaturis in singula die capit	„ 6 –
ultra expensas oris, equi et famuli, missi tiaui. tot alibi, et vetit [illegible] ad locum [illegible], tunc enim partes non tenentur ad hos sumptus	
In criminalibus causis exigit pro singulis sessionibus te si assessat vel non	„ – 12
Pro singulo constituto sive ac [illegible] sive ex scripturam	„ 1:–
Pro inquisitionis formatione	„ 1:–

16

Pro visione Processus in [illegible] [illegible]
[illegible]

Pro [illegible] seu quarta parte ordinaria ,, — 8
[illegible] quinta [illegible] ,, — 10

Pro [illegible] juxta [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

Pro quolibet sententia in [illegible] [illegible]
[illegible] Decreti . . . . ,, 1 : —

Pro quolibet sententia ubi agitur de exilio . . . ,, 3 : —

Pro quolibet sententia ubi agitur de aliqua [illegible]
[illegible] poena [illegible] corporali afflictiva . . . ,, 6 : —

Pro quolibet sententia ubi agitur de poena capi-
tali seu absoluto [illegible] [illegible] Decr[illegible]
[illegible] . . . . fl. 10 : —

Sed ubi ex Officio procedit, et Reus est omnino immu-
[illegible] exigit si vero ex justis causis necessitatem
sequitur suas sportulas quamvis absolutas.

Praeterea debet ille necnon munus suum [illegible],
cavillationes et [illegible] non solum et se contra
[illegible] consuetudines quascunque [illegible] Reservante [illegible]
[illegible] debet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et se [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] seu ordinarie singulo

dominica et sequenti die Veneris, vel die immediate sequente non feriato.

De Dignitate Tribunalis conservanda.

Caput 3tium

Continendi sunt sub gravi mulcta, et alijs poenis omnes in judicio parientes litigantes ne sessionem impediant, ne tumultuent, vel rixas [illegible] clamoribus, maledictis, aliisque injuriis invicem altercando, item a verbis impertinentibus, mendacibus et indecoris, ut reverenter et moderate stantes sua desideria exponant. Cavere debet et providere ne sese ingerat qui interesse non habet. Contumaces autem contra facientes judex ex ipso in Tribunali sedens absque alio Processu puniet.

De Cancellariis

Caput 4tum IV

Cancellarius a Praeceptore denotatur [illegible] cujus mercedes pro [illegible] justas vel [illegible] Mercedes jus taxantur.

Pro mandato in scriptis . . . . . f. Lib. 8

Pro relatione . . . . „ — 4

Pro actu . . . . „ — 4.

Examen [illegible]	fl.	—	3
In terminationibus	„		12
Pro [illegible] productione	„	—	4
Pro Litteris	„	—	8
Pro prorogatione Processus	„	—	4
Pro [illegible] singulo [illegible]		—	5
[illegible] Extractionum	„	—	11
Pro copia cujuslibet sententiae	„	—	4
Pro insinuatione cujuslibet Sententiae vel decreti	„	—	3
Pro [illegible] juramenti	„	—	4
Pro [illegible] torum	„	—	12
Pro investitura bonorum	„	6	4
Pro singulo Proclamato cum relatione	„	—	10
Pro equitaturis in singulo die [illegible]			
[illegible]	„	3	
[illegible]	„	3	—
[illegible]			
[illegible]	„		8
Pro contractibus	„	—	8

Pro extractione instrumento[illegible] subtra[illegible]
[illegible] sint de [illegible] exigit.
[illegible] substantialitatis [illegible] — 4
[illegible] criminalibus [illegible] 1 : —
Pro publicatione sententiae criminalis ne-
cuniaria — 8
[illegible] vel ubi aliquam [illegible] de bonis — 1 10
Corporalis — 3 —
[illegible]ales — 3 6.
Pro extractione [illegible]
[illegible] antiquis [illegible]
[illegible] minus [illegible]
[illegible] Gubernium [illegible]
[illegible] exigent, ubi illa
[illegible] observatum Processus in appellationibus expe-
diti fiunt Cancellariae [illegible]
[illegible] cogitur, sed Processus primae instantiae
[illegible] transmittuntur.—
Tenetur Cancellarius [illegible] ordinarius in
judicii [illegible], omniaque acta judicialia
diligenter [illegible] scribere partibus dictantibus

[illegible] correcte, [illegible]

[illegible]

[illegible]

Cap. 5tum.

[illegible] et Agnus, a Filiis, [illegible] 40 [illegible]

[illegible]

praevenus... aliquibus districtus [illegible] a-
unus velut in [illegible] [illegible] [illegible], aut [illegible]
tum Aquilejae Potestas, et judices [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] Qu-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] Bonis, Ecclesiasticis
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et
[illegible].

De Decanis, et Vicariis.

Caput 6um

Decani et Vicarii debent initio praestare hoc juramentum.
[illegible] quod [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] Pa-
[illegible] [illegible] [illegible] Ministris illius, omniaque [illegible] [illegible]
[illegible] et defendemus [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] consuetudines [illegible] illa [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] substrahemus, sed si quod [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] revelabimus.

[illegible]

[illegible] otis odiis, amore, et omni [illegible]

[illegible]

[illegible] omnia delicta cum sanguine [illegible]

[illegible] tribulationibus [illegible]

[illegible] et delicta [illegible]

[illegible]

[illegible] ad [illegible] [illegible]

[illegible] poena [illegible] [illegible] in documentationibus.

[illegible] poenam [illegible] 50. [illegible]

[illegible] [illegible] ad [illegible].

[illegible] habent in singula [illegible] — 8

[illegible] [illegible] aequitatel [illegible] — 8

[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]

dis sequestris consumendorum.

De Apparitoribus.

Cap. 1mum

[illegible]

[illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] et [illegible].

[illegible] [illegible] et [illegible]

[illegible] pro [illegible]tate [illegible], et [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] ad [illegible] solum pertinent hae regulae.

Pro [illegible] rerum immobilium a [illegible]

30 [illegible] in [illegible] — 1 —

[illegible] 50 [illegible] — 2 —

Pro [illegible] confessione . . . . . . 3 " –
Pro equitaturis in singulo die 2:
[illegible]
[illegible]ales . . . . . . " 6 "
Pro captura Personae ubi fit renitentia ar-
[illegible]a, vel quando mittitur [illegible] aquem [illegible]
[illegible] gravis [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] pro qualibet captivo . . . . " 6 " –
Aliis apparitoribus pro quoque captivo . " 2: –
[illegible] quando [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] " 1: 4
Apparitoribus . . . . " – : 12
[illegible] in [illegible] [illegible] a quol[illegible]
[illegible] omnibus [illegible] tribus [illegible]
dum, vel [illegible] singula die . . . . . . " – 4
[illegible] si non serviunt nihil [illegible]
Pro [illegible] omnes [illegible] in singulo mil[illegible]
[illegible] . . . . " – 2
[illegible] [illegible] [illegible] . . . . " – 4

Pro singula citatione in Tradiesca . . . f — „ 1
Et ultra . . . . „ — „ 2
Pro Relatione . . . . — „ 1
Pro singulo incantu rerum mobilium
vel se moventium . . . . „ — „ 4
Pro Relatione deliberationum . . . . „ — „ 1
Pro praesentatione mandatorum in
scriptis . . . . „ — „ 2
Relatione . . . . „ — „ 1
Pro singulo Teste ut de citationibus dictum
est.
Pro singulis constitutis Reorum . . . . . .
. . . omnes . . . . „ — 1
Pro exhibitione Tormentorum Comitatui „ — 6
Alias pro qualibet . . . . „ — 3
Quando mittetur tota famiglia contra
aliquem habet Comitato. . . . . . . „ — 6
Alii pro qualibet . . . . — 3 —

Sed non mittetur tota famiglia nisi cum
. . . . et non consequentur mercedem
. . . . idonea . . . .
. . .
. . . . non possunt graviores
. . . . exigere, minores pro consuetudine

locorum. Pignora, quae, jure retineri nequeunt
reddi debent et subditos non gravare et se in
ordine [illegible] plures [illegible] vel nequi-
verint [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] inter
omnes equitabiliter dividenti, ita ut [illegible] tan-
tum exigere nequeant, et qui contrafecerint mu-
nientur.—

De Advocatis, Procuratoribus, et eorum Collegiis. Cap. 8.

Advocati debent esse oriundi ex Provinciis Austriacis vel Adhaerentibus nisi speciale privilegio Principis recepti fuerint et hi nunc [illegible] debent approbari a Practicis cum [illegible] seniorum consilio, et voto, et eorum nomina in tabula scribi debeant.

Idem de Procuratoribus ad judicia, et singulo quoque anno in die immediate sequenti post festum Sancti Georgii jurare debent in manibus Praefecti vel ejus Vicarii se nullius causae patrocinium susceptura, quam sciunt esse injustam, bona fide postulatores, Partis suae jura nomine

protecturos, omnem diligentiam et studium
adhibituros, quo magis obtineant, neminem
suum officium tenere recusaturos, imo imprimis
et ante omnia quantum poterunt partes ad con-
cordiam, et compositionem quibuscumque mediis
persuasuros, ad nullius injuriam invidiam, aut
remunerationem causas suscepturos, dilationes su-
perfluas et procrastinationes non curaturos, neque
[illegible] assensuros, contumelias mordaciaque verba
superfluitatem, et impertinentiam vitaturos par-
tes in sumptibus non gravaturos, neque indebitas
pactiones facturos;
Lites non redempturos, ad finem usque causam
secundum has consuetudines, et ordines ducturos
quam citissime, mendacia, cavillos et subterfu-
gia non usuros, et denique diligentiam, et in fide
usque habituros sub poenis perjurii, et aliis arbi-
trio Judicis infligendis, si contrafecerint. –
Ex his ut supra descriptis singulis quoque annis
eligi debet unus, qui pro pauperibus intercedat
gratis sub spe tamen recuperandi in casu vic-
toriae vel cum ad meliorem devenerit fortunam.
Possunt ex justis causis Advocatione, et Procu-
ratione interdici ad tempus, vel in perpetuum

ergere, aut loqui prohibentur contra aliquas ... idines, et adytum hujus Tribunalis non promovebunt aliquam causam in qua suas principales non habent interesse. Ad Tribunal diebus ordinariis tempestive accedant latine acta dictabunt. - Qui immodeste, vel mordaces fuerint in scriptis vel in voce pro motu judicis puniuntur Si contigat eos discedere substituant idoneum qui principales vices suppleat, et adsit, ne judicium retardetur, alioquin restituant Principalibus omnia damna, et sumptus, nisi licentiam ex justis causis discedendi a judice impetraverint, tunc enim vel expectandus erit reditus vel dierum concessorum lapsus, et eorum principales interim non vexabuntur. Si intra annum intraverit alius Advocatus, vel Procurator qui initio anni non juraverit antequam admittatur debet ad premissum juramentum cogi, e de jam descriptarum consiliis approbari et recipi.-

Advocatus vel Procurator qui vidit jura utriusque partis nemini patrocinetur.-

Nemo potest ad augendos sumptus ultra duos Advocatos, vel saltem Procuratores habere

vel certe unum tantum Procuratorem, et unum Advocatum nisi ex gravitate Negotii, vel alia iusta causa Iudex ipse permittat usque ad duos praeter descriptos postulatio, et procuratio nulli attore permittetur et Descripti Gradiscae recipiantur etiam in Tribunalibus inferioribus, sed Descripti in inferioribus Gradiscae non recipiantur. Omnes notissimum vero inferiorum Tribunalium Advocati, Procuratores, et Solicitatores jurejurando adigantur polliceri alienos non consulere in Causis, neque alienorum Scripturas edere vel subscribere sub perjurii poena.-

De Scripturis.

Capt 9.

Nulla in judicio recipi debet scriptura quae non fuerit manu Compositoris subscripta nisi Praefectus aliquid temporibus vel occasionibus censuerit indulgendum. Neque recipiatur scriptura composita a Subditis alienis, nisi in Causis propriis componentium;
Scriptura non debet esse maledica, injuriosa, vel verbosa vel impertinens alioquin rejiciatur

et maledicus pro iniatu Judicis punitur.

De Ordine judicii
Cap. 16.

In novis mandatis ita procedendum est in causis ordinariis. In primis actor exhibere debet suam petitionem et primam scripturam cum omnibus suis juribus cum duplici exemplo quorum alterum datur Cancellario adnotandum altero vero tradatur Reo convento, vel ad illum mittatur.

Reus autem conventus termino duarum Hebdomadarum a recepto Exemplo debet exhibere suam responsionem, et oppositionem cum omnibus praetensis juribus, itidem sub duplici exemplo, quorum alterum datur Cancellario alterum Actori, qui Actor termino duarum Hebdomadarum dabit suam replicationem et secundam Scripturam cum omnibus juribus pertinentibus ad confutationem illius responsionis itidem sub duplici Exemplo, ut supra traditum est.

Reus deinde respondebit et suam secundam Scripturam si voluerit, sub pari termino, et duplicatis exemplis repraesentabit. Postremo Actor suam tertiam conclusivam Scripturam exhibebit eodem termino in qua nihil aliud novae productionis continebitur, quam quod tendat ad confutationem Scripturae ultimae Rei praeque sub pari termino accedente semper duplicatione.-

Reus respondendo suam tertiam conclusivam Scripturam exhibebit sine alia nova productione praeter eam quae refutandum producta, et allegata ultimo loco per Conversarium.-

In summariis autem causis in omnibus iidem observentur, eo excepto, quod loco duarum Hebdomadarum detur dilatio unius Hebdomadae, et etiam minor, si vel id specialiter disponatur, vel Iudici ex legittima causa videatur et loco etiam trium dilationum dentur duae. Quod si forte in scripturando proponatur aliquod emergens vel aliqua exceptio cujus cognitio retardare debeat cognitionem meriti principalis, ut quia res judicata in illa sit, paritura exceptionem in merito nam alius exceptionibus causae cursus non est retardandus tune

supersedendum est in merito, et pars adversa debet intra unam Hebdomadam respondisse, et produxisse circa dictum incidens, et proinde aliam intra Hebdomadam debet cum secunda scriptura replicasse, et altera pars cum secunda et ultima pari modo et termino respondisse audiente sum- mar. contentione et his duabus scripturis datis eque [illegible] ex[illegible], et eo finito nisi praejudicatum sit statim ad meritum cau- sae reddatur cum ordine antedicto et terminetur praecedente scripturarum collatione, quae fieri debet per partes apud cancellarium: et in actu collationis licebit utrique parti in posterioribus adversarii scripturis unico verbo in mar- gine notare novas et impertinentes productio- nes, casque signare quibus si adversarius non annuerit dissensum unico verbo adjiciet Judex enim suas objectiones animadvertet.

De Dilationibus.

Capt. II.

Dilatio in ordinarys causis non debet esse major duabus Hebdomadis, et in summarys una Hebdomada neque danda est ultra ipsas tres vices decretas aut prorogandas nisi ex urgenti causa et legitima credenda, et in contradictorio judicio approbata. tunc enim accedente causa et judice approbante poterit prorogari semel tantum, et non major jam decretis. Nulla autem dilatio incipit nisi a die quo traditum vel oblatum est extractum Scripturarum cum copiis omnium omnino jurium adductorum, et nominatarum. et unicuique negligenti vel culposo sua dilatio labitur, et illius beneficium perdit, et alia dilatio danda non est illi ad quem exemplaria omnia cum scripturis remissa fuere.

De Productionibus.
Cap. 12.

Omnes productiones ubi actum est tam Singularum quam jurium quorumcumque debent fieri sub duali exemplo quorum alterum relinquatur Cancellario adnotandum alterum detur adversae parte

De Causis summariis
Cap. 13.

Causae summariae sunt omnes emergentes ab ordinariis. Item omnes illae, a quibus de jure vel consuetudine non datur apellatio ad Principem; actuli Violentiarum Criminum Comeatuum item executionum Convictionum Pensionum Libellarum, omnium praestationum professionum, Alimentorum, Expensarum Damnorum et similium, in his jus dicitur tam ludis extraordinariis Item dicendum de causis minoribus valoris libris quinquaginta.

De causis in non scripto cognoscendis.
Cap. 14tum

In non scripto cognoscendae sunt omnes causae minores librarum quinquaginta, item omnes illae quae judicis officio Nobili terminantur

De Suspicione
Capitl 15tum

Praefectus, ejusque Vicarius dici non possunt suspecti nisi legitimae et evidentes causae proponantur, et probentur tunc eis in Datitur adjunctus vel duo adjuncti non suspecti, vel Praefectus alium Vicarium in ea causa substituet, quod si causae non probentur vel illegitimae inveniantur, Allegans ab allegato humiliter veniam petere debet, et arbitrio judicis aere vel carceribus puniri.

De Audientia in voce.
Cap. 16tum

Quilibet pars desiderans in voce debet super decidenda causa vel articulo audiri, sed ad summum quilibet pars bis loquatur brevi tamen modesta et necessaria oratione aliaquin rejici posset.

De Feriis
Capitl 17mum

Feriae in honorem Dei sunt a festo Sti Thomae Apostoli usque ad diem Epiphaniae inclusive A die Dominica Palmarum usque ad Octavam

Dominicae Resurrectionis inclusive Tres dies Pentecostes Dies Sti Corporis Christi, Dies Ascensionis, quatuor dies festi Beatae Mariae Virginis Dies festi duodecim Apostolorum, dies festi quatuor Evangelistarum, Dies festi Divi Joannis Baptistae, Dies Divi Salvatoris Gradiscani Dies Sti Martini; Singuli dies Dominicales Ad commoditatem vero Hominum; a Die 15 Junii usque ad 20 Julii ob messes A die 13 Septembris usque ad 25 Octobris ob vindemiam inclusive.

De citationibus.

Cap. 18vum

Citationes contra Nobiles et Privilegiatas Personas fiunt in scriptis, et per simplicem Nuntium, qui non sit de Apparitoribus Comunibus praesentantur.

Remittitur autem haec solemnitas pauperibus qui in iis causis uti illis ingens obhinc neglexerint. Alii citantur ordinarie, et si fuerit citatio in scriptis, sumptus non impu tarentur. Continere debent causam certam et in scripto est agendum, et Scriptura si omnium productorum coram, et altera pars de liberate

possit comparere, et in Reo continere debent cau-
sas contradictionis, vel oppositionis cum similibus
exemplis, et reconventiones claras. Si fieri contin-
gat retentiones citationum, fieri possunt apud
acta intra dies 60, et si cadant citationes in
diem feriatum ipso jure intelliguntur cadere
in diem non feriatum immediate sequentem,
sic et monitiones. Quando citandus absens, citab-
itur ad judicem ubi domicilium habet, et re-
quiritur, et adjicitur comminatio quod si idem
ipse in loco Tribunalis Procuratorem non consti-
tuerit, vel ipse sua sponte non comparuerit publice
citabitur, qui nusquam domicilium habet, et citatio-
nes fiunt saltem per diem ante vel plures, conside-
rato distantia citandi personaliter, si persona
haberi potest, sin minus tunc ad domum solitae
habitationis, quae si non invenitur alicubi fiunt
per Edictum semper cum termino dierum 10 ad com-
parendum in terminantibus [illegible]
in [illegible] citationes
fiunt personaliter et realiter, ubi haberi non possunt

Rei citentur per edictum publice recitandum auscultan-
te [illegible] inquisitione et [illegible] et non per pro-
curatorem Rei comparerent in termino dierum novem
quorum tres pro primo, tres pro secundo, tres pro ul-
timo, et peremptorio termino assignantur cum commi-
natione, quod alioquin habebuntur pro contuma-
cibus pro veris et confessis, et in eosdem talis pro-
feratur sententia, nec absentes per intermedias
aut alias audiantur, nisi ad prorogandum termi-
num citationis, quae prorogatio fieri solita ex causa
judicis arbitrio. Citationes pro eadem die non con-
cedantur, nisi ubi periculum immineat, sicuti fa-
[illegible] citare [illegible] Domino et [illegible]
laeso.

De Contumacibus.

Cap. 17.

Contumax in causis civilibus nisi appellet, et solvat unam
[illegible] citra libras [illegible] [illegible] non
audiatur, in summa majori et citra [illegible]
contumaciam non audiantur, nisi prius solutis [illegible]
[illegible] et ceteris Dominis, [illegible] contumaciam [illegible]
[illegible] citra libras [illegible] Reus [illegible]
[illegible] condemnatur [illegible] juramento

quod ad juste vetat, vel creditis aliter probatis summa quinquaginta libras mittitur auctor in professionem Bonorum Rei convenite ex primo Decreto secundum jus comune. In multis autem conventionarum, id, quod in locis quibusque consueverit, servatur.

De Peremptione Instantiae.

Cap. 20.

Instantia peremitur secundum formam juris comunis, ita tamen si petitum fuerit: sed contra pauperes, qui ex necessitate judicium deseruerunt et contra alias Personas miserabiles Orphanos, Pupillos, Viduas in causis quoque Dotium, Alimentorum et Ecclesiae [illegible] non remittitur, aut restitutio conceditur si eorum Tutores, Mariti, Procuratores, et Solicitatores, qui aliquin damna risarcire debent ob eorum culpam non sunt solvendo, vel in majori non-[illegible]. Quando autem ob peremptionem instantiam aliquis condemnatur in expensis taxantur solum facta in Cancellaria, et Advocati

non in redimendis instrumentis vel faciendis probationibus, ne Parsillis adhuc uti intendit.

De Collatione Processuum.

Cap. 21.

Collationis Processuum fieri quod Cancellarium et altera tantum parte citata modo altera sit communicata et ex utriusque partis petitione re-vocari debent ea quae superflua, vel inserta non, in scripto vel per edicta accumulata sunt judicis arbitrio in dubiis intercedente, ita et maledicta judicis et maledicus auctor pu-niri promptu et religione judicantes vel interdicendum vel in expeditione.

De Pauperibus.

Capt. 22.

Pauperibus tam Vicarius, quam Cancellarius Advocatus apparitor in via justitiae gratis operam suam praestant agentibus, vel pulsatis, qui si obtinuerint et sumptus recuperare potuerint remissae Mercedis praemare

debent. Praestatio autem juramenti ... super hac forma praestandum: Juro ego N. me pauperem esse et omnino opes aut pecuniam nullas habere neque facere passurum quominus etiam Vicario Cancellario, Advocatis et Apparitoribus satisfacere bonaque mea minime delapidasse neque in illis tantum superesse quo satisfaciam, sed si forte litem obtinuero, vel ad meliorem fortunam devenero ejusdem Vicario Cancellario, Advocatis et Apparitoribus de sua honesta mercede satisfaciam, dolo et fraude remotis.

De Famulis et Ancillis.

Capitulum 23.

Si Famulus et Ancilla ante tempus conventum sine causa recedant, salarium amittant. Si Domini Famulum vel Ancillam ante tempus conventum expellunt, salarium integrum praestent.

Si causa subsit pro rata solvatur. Causa legitima pro relatione advocantis cognoscitur, solutis famulatus post sex menses [illegible]

praesumatur praeviam et audiendo juramento Dominus absolvitur, nisi ex qualitate facti et personarum judicio aliter videatur.

De Tutoribus et Curatoribus.

Cap. 24.

Ex officio judicis tenetur pupillis et minoribus destitutis tutoribus et curatoribus idoneis providere, quos singulo quoque anno ad reddendam rationem administrationis et reliqua recuperanda adiget: et in his jus commune servetur.

De Sententiis

Cap. 25.

Sententias in causis civilibus Vicarius solus et suo nomine pronunciat, vel etiam Vicegerens tantum qui est ipse vel ejus locumtenens judicare potest cum jurisdictionem totam omnes in solidum cumulative habeant; praeter tamen semper sententiae praelectionem. In criminalibus Vicarius vel Vicegerens eas promulgat cum assistentia Curiae tota praesente sono campanae qui modus promulgan

Si appellatur orienque, et aliarum ciutata non requiritur.

De Colonis Rusticis
Cap. § 26.

Coloni praedii rustici non possunt renunciare conductioni in quocumque casu, neque ipsi rancid. ti nisi a die prima mensis Augusti usq. ad 16. inclusive. Renunciant autem ea. nisi prov. ut Descendentes conductionem cadunt a meliorament. tis seu meliorationibus, nisi reservare sint ex parte, et ex pupillaribus par. Sin. et hi tenentur cavere debent de solvendis pensionibus exactis, emendandisque deteriorationibus, e demon. ablaendo cimo, denset stramine in re conducta collecto: Cadunt etiam ab omnibus melioratio. nibus Coloni etiam simplices, et etiam ante. diem Augusti, quando unum campum inscio Domino vendiderint aut quovis titulo in alium transtulerint, sed et neque meliorationes ipsi. inscio Dno vendere possunt in totum, vel in par.

tem et si non videretur Dominus in suam utilitatem vocat, cum tota pecunia et [illegible] [illegible], quia Colonus necessario vel aliis [illegible] constitutus [illegible] meliorationes suas, debet in tali [illegible] Domino [illegible] debentes [illegible]

Extravilanum praedium est determinatum in Urbarialis regulationis 1767 ut notum est omnibus, sed inde [illegible] ac limitanea [illegible], non autem attendebatur [illegible] ordinarium, itidem Dominus [illegible] Hebdomadas non deliberavit omnes obtentas meliorationes poterit Colonus illas cuicumque vendere salvo jure Dominii expulsionis. Sed licentiati Coloni consequuntur omnes meliorationes emendatis Deteriorationibus, et antequam sibi repraesententur habent jus retinendi agrum et uti, frui suis meliorationibus absque solutione alicujus pensionis, imo si malunt immediate suum agrum ipsum cum meliorationibus subhastari repraesentato praetio, quod a Domino est repraesentandum etiam si a Colono [illegible] aut ratione pensionum praetitarum aut conventionum aut alia quaque ratione

quia in ea deinde Dominus concurrere debet,
cum aliis creditoribus, Colonus non potest il-
lud recipere nisi satis. facto Domino, et data
fideiussione quod Dominus super iis melioratio-
nibus non vexabitur a quoquam. quam fidei-
jussionem idoneam si Colonus non dederit, Do-
minus curare debet, ut edicta publica fiant eum
congruo termine, et interim pretium deponere
Si alii creditores comparuerint Dominus jura sua
cum illis confert et qui potior est in jure vel
in tempore, praefertur si quid vero superest
colono datur. Quod si Dominus sibi non cave-
rit, vel etiam si caverit, quia tunc agere pro
pro sua indemnitate edicta non fecerit, ad
instantiam cujuslibet creditoris ejusdem coloni
qui vel summarie de aliquo suo interesse docue-
rit, cogitur totum pretium deponere non ob-
stante quocunque praetenso credito suo de incepto
in concursu discutiendo alicuique concederetur
creditori potenti subhastationis agri, et meliora-
tionum, et ita saepe judicatum, et in excelso
Regimine confirmatum fuit.

Triduum vel Agro reemptitio contradicendum est, ad totum diem festum Sancti Michaelis subsequentem, alioquin licentia (vel Agro reemptitio contradicendum est) seu Reemptitates ipso jure intelligetur ex consensu utriusque partis roborata, nisi facta sit cum aliqua conditione, quae fortè non observetur; et qui tacite, vel expresse licentiam acceptavit, tenetur per totum diem festum S. Martini subsequentem, satisfactis melioramentis migrare. Si Colonus loco et suo Dominum cognoscit, omnia per eum ab initio culta sive extirpata, sive [illegible] praesumuntur ad eundem Dominum pertinere, et ad eundem mansum, seu locum, nisi [illegible] probentur pertinere ad alium, vel esse propria justis titulis. Quod si plures Dominos recognoscat, qui fines agrorum ignorarint, pro rata Pensionum ad eos omnes Campi pertinebunt ad alios, qui documenta non habebunt. Colonus Rei Ecclesiae seu Collegii, qui eam reduxerit ad culturam, vel possederit mediantibus Titularibus per quadraginta annos non expellitur, nisi cesset per triennium a solutione Pensionis, vel male serviat.

De Livellis.

Cap. 27.

Livella appellantur instrumenta emptionis venditionis salvo jure redimendi quandocunque, et non livella inveniantur quae redimi non possunt. Consueverunt autem habere executionem ad numerum uno ducato de introitu si cum decem sint empta quidquid emptum fuerit, quod jus competit etiam alienigenis duobus concurrentibus, quod res obligata sit sub ditione Austriaca, altero quod contractus sit confectus in eadem ditione. quod si instrumentum alibi sit confectum, et ibi minus exigatur tunc alienigena non potest plus exigere quam solvitur in loco ubi contractus est [illegible] servari. Sed ut haec Livellae juris executionem habeant, requiritur, quod instrumentum emptionis veram et realem pretii numerationem in pecunia contineat, si non in [illegible] confessione, et non sufficit simplex vendentis confessio [illegible]; item requiritur certe locata super certos fundos ad periculum ementium et quod sit facultas venditoris redimere, et quamvis venditores caveant transacto triennio [illegible]

a fundis non caderent a pactis; cessatio autem debet contingere in persona illius, qui ad caducitatem agit, nec sufficeret in Persona Actoris, nisi Actor voluntatem suam Declarasset, et jus illud specialiter cessisset ut saepe judicavi. Cessio autem in potentiorem, vel alia contra formam juris facta corruitur, super. Si vero Decessus illud libellum constitui non potest. Caducitas ut non inducatur, est in usu ut debitor ipse reus per triennium cessaverit, et si per caducitatem devolvitur fundus, cum omnibus alienationibus pensiones praeteritae consumantur, et extra fundum non praestantur.

Si devolvatur restitutio pecuniarum pensiones praeteritae etiam praestantur, sed secundum politiam in ratione quinquaginta pro centenario, Inducitur et caducitas reddendarum pecuniarum quando debitores non solvendo Defuncti bona deserunt et haec ipse pronunciavi. <u>Reliqua vide Capite de Usuris.</u>

De Agnatis et Vicinis.

Capitulum 28vo

Agnati utriusque sexus et Vicini retrahere possunt tam quoad modo alienatum, ab Agnato vel Vicino suo iisdem, pactis etiamsi venditis, vel alienatio fuerit

necessaria, et quidem intercedente Denuntiatione intra annum et diem, ea intercedente Denuntiatione intra annum et diem, ea non intercedente quandocunque usque ad annorum triginta. Denuntiatio si fiat ad domum requisitorum simpliciter sufficit; si fiat personaliter unica tantum sufficit; ac si [illegible] annus, et dies incipit a [illegible], et excluduntur Denunciatus tantum; sed si fiat edictaliter excluduntur omnes praeterquam absentes a Patria, quibus post reditum denuntiandum est. Idem de vicinis jus est. Actus hace retractus summarie tractanda est. Agnati praeferuntur Vicinis, inter Agnatos praeferuntur Masculi, inter Masculos [illegible] descendentes, et Ascendentes [illegible] praesente [illegible], inter Collaterales proximiores praeferuntur. Si concurrant [illegible] plures in gradu [illegible] senior [illegible] Vicinus nam Agnatis [illegible] omnibus praeterquam Descendentibus et Ascendentibus.

Inter vicinos vero concurrentes praeferuntur qui in majori parte cohaerent, nulla ex duobus lateribus vel ex tribus [illegible] pariter cohaerentes

praeferuntur qui convenerint; in pari concursu praefertur qui majorem fundum habet, quod si in hoc quoque concurrerint praefertur qui prius oblatus fuit et comparavit modo exsequatur cum effectu alioquin solvi vel jacta res dirimitur. Retrahens verat in oblationi et depositis quod ad nullius instantiam ea agit, nec pro aliis neque nomine alieno, aliorum tamen agit et intra annum in alium transferre retractum vendit et ipse consortium. Agnatus est qui natus ex legitimo matrimonio ac certo tempore alienationis conceptus. Vicinus dicitur qui canale alicujus terrae cohaeret quamvis banquetud terrena, certe invicem se non contingerent, ac eundem aliquos, sed ego servavi, ut vicinos tandem reputarem quorumque vel bona quae invicem se contingant et cohaereant. Agnatis et Vicinis praefertur Dominus directus; praeterea in descendentibus et ascendentibus [illegible] socius vel communis praefertur omnibus.

De fidejussoribus.

Caput 29.

Fidejussores, qui se principales constituunt non habent beneficium divisionis et beneficium excussionis et pro sua indemnitate non indigent aliqua [illegible] [illegible], [illegible] debitor surgit ad [illegible]

vel transactum sit triennium potest, fidejussor urgere debitorem ad suam liberationem vel solvendo vel aliam idoneam cautionem praestando saltem sibi in creditor aliam notitiam, urgebit autem casus (?) vel ... bonorum subhastationem sed si usque ad certos annos, vel diesque fidejusserit non nisi finitis illis annis, vel diebus agit etiamsi debitor vergat ad inopiam. Datur autem fidejussoribus eadem executio contra principalem et cum iisdem privilegiis, et pariter protracta debita et damni contra fidejussores, potest quoque fidejussor impetrare liberationem si initimeus (?) fierit debitori vel aliam justam causam allegaret, quae religione judicantis arbitretur. Relevatur autem tunc primum agere potest cum incipit in jus vocari vel juste timet ne in jus vocetur

De Testibus

Caput 30

Si quae Pars crediderit, se posse suam intentionem vel suas assertiones comprobare testibus in scriptis, sese offerat, non autem differat eo praetextu Processum, conclusis autem Scripturis judex in ea, uno distincte cognoscet, an oblata testium probatio sit profutura, vel aliquid relevatura: tunc mandabitur, licet eas

probationes intra quattuor Hebdomadas proximas
inventoriae, sive Pars voluerit uti mediis positionum
sive articulorum; quod si utraque pars se obtulerit
utrique parti eodem tempore dilatio danda est.
deinde Parti postulanti decernet quattuor Hebdo-
madas alias [illegible] ad faciendas proba-
tiones per testes et documenta. Hae dilatio-
nes non prorogantur nisi [illegible] causa [illegible]
[illegible] et justo impedimento, [illegible]
Dilationes [illegible] in altera parte testes [illegible]
[illegible] et [illegible] unica tantum [illegible]
hinc inde [illegible] concluditur et expeditur:
In examine testium parte postulante judex assi-
dere tenetur et is contra quem producuntur non so-
lum [illegible] potest interrogatoria, sed etiam prae-
sentare unum interrogatorem et perinde praesen-
tare potest unum assessorem; uterque debet esse ac-
ceptus qui neutri Litiganti sit conjunctus magna
amicitia vel vinculo affinitatis vel cognationis e-
tiam spiritualis, nec sit Procurator, Advocatus vel
Sollicitator, Domesticus aut commensalis alterius cuiusque
[illegible] idoneus et capacitatis [illegible] [illegible] con-
[illegible] juravit interim non manifestaturum
dicta testium usque ad eorum publicationem.
In Criminalibus praesertim gravibus debet
omnino judex assistere et ipse interrogare. —

In proxima sua possessione, vel quasi simul idonei testes Coloni, Conscriptique Districtus credibiles etiam inulis qui in facto sunt.

De confessis

Caput 31

Confessus principaliter, ut solvat intra decem dies nec danda est ulterior dilatio, nisi ex justissima causa et honesta. Item nisi Pupillis, Pauperibus et Rusticis incomodis et si minor libris 25 et Reus offerat fidejussorem idoneum honesta dilatio est omnino concedenda quia finita electione creditor exigit vel Reum vel fidejussorem et a primo excusso ad alterum redibit.

De Pactis inter Conductorem, et Debitorem

Caput 32.

Pactum redolens usurariam pravitatem non admittitur sed ad communem observantiam reducitur. Item si creditor pactus sit, quod in exigendo singulo quoque die recipiat certam quantitatem ultra creditum respectu expensarum, vel alio

non servantur haec pacta, sed ubi intercedunt judex condemnat in expensis quotidianis necessario factis ab eam exactionem et moderate secundum juramentum Tutoris, eodem juramento detractis illis quas domi fecissent praecedente semper judicis limitatione secundum qualitatem personarum quae observatio procedit in habitantibus extra urbem et forensibus, vel post emissam praestationem ubi pacta essent, sed si propter Tutoris malitiam vel moram inexcusabilem creditor sentit aliquod damnum ei emendandum est et semper potest repetere illud interesse quod ipse alius praestat.

De Compromissis.

Capt. 33.

Ad Compromissum in rebus tamen dubiis coguntur fratres, sorores, et alii Collaterales usque ad quartum gradum, Affinis usque ad secundum, ascendentes, et descendentes in infinitum. sed etiam alii pro bono pacis in aliis Compromisso. Ius hoc intelligetur, ut nullo observato processus ordine nulla observata solemnitate procedatur modo Partes audiantur ex scriptis vel ex non scriptis pronuntiare possunt tam viam juris, vel amicabilis compositionis, prout eorum Religio ab litibus spoliata dictabit. Reclamatio non detur, nisi laesio enormis evidenter pateat, sed probetur termino dierum 15, quo elapso absque reclamatione sententia homologatur, quod est vetuti transivit in rem judicatam. Stat. Cap. eodem. Tenetur tamen arbitri sententias ipsi juramento sinceritatis comprobare parte aliqua petente, nisi judex ob singularem Arbitrorum fidem, auctoritatem, et existimationis non censuerit dictum juramentum esse remittendum.

Habent horum Sententia executionem paratam, neque ulla recipitur Apellatio. Eadem in voluntarius Arbitris observantur excepto, quod jurare non coguntur, nisi id autem sit. invicem promisso.

De Dotibus et juribus Mulierum
Caput 34.

Vestes, Sacramenta, Ornamenta, Clenodia, Pellis, vian jocalia, et similia si data fuerint vel Donata a Viro, vel alio quoque Tempore Matrimonij vel post Matrimonium de recenti ejusius Matrimonij contemplatione concepta Sponsalitia Laxitate in omnem casum ad Mulierem pertinere observatum est, si extant. Dicuntur autem extare quamvis pignorata essent, quamiam lui debent ab Haeredibus Viri; Sponsalitia autem largitas item ad mulierem spectat sive mea sociali contemplatione, facta sit, et si praemoriatur viro sine filius illi cedit. Quae vero post contractas Nuptias vel in ipso contractu Mulieri a Viro, aut Propinquis, aut amicis proficiscuntur, soluto Matrimonio morte Mulieris absque

filiis Viro cedunt, Mulier quae dotavit se ipsam, vel ab alio dotata, deinceps legato, vel donatione ipsam dotem est consecuta, etiam si Patrem habeat, de ea dote testare potest ac de omnibus bonis adventitiis, Paraphernalibus et Morgingabiis, et descensuriis, nisi pacta Dotalia refragentur, quae sunt servanda, alioquin uxore praemortua ab intestato sine filiis marito cedunt, quae ab eo quandocumque profecta sunt, si autem Dos ex pacto in casu soluti Matrimonii est ad alium reversura, Mulier de ea testari non potest, neque de ijs quae sibi Donata sunt a Viro constante Matrimonio absque illius consensu. Dotem repetens praeferuntur anterioribus creditoribus, etsi illi hypothecas priores videantur habere, nisi et illi sint ex eadem causa creditores. Dotes autem et contradotes praeferuntur Morgengabiis et descensuriis et qui, quaeque Dotem recepit idoneam praestat fidejussionem solventibus, qui recipiunt vicesimo nomine quorum interest, aut interesse potest in futurum.

de dote conservanda, aut restituenda illis, ad quos pertinebit mortua muliere, quae fidejussio si non inveniatur, tunc pro cautione emeretur Bona stabilia, vel Loca, de quorum fructibus Mulier possit disponere, in quo judicis religio, et Prudentia versatur. Si in dotem fuerit res aestimata cum pacto redimendi Res ipsa mulieri repetente invita restitui non potest, sed Haeredibus mulieris etiam invitis potest. Mulier a fratre dotata etiam a parentibus dos est legata, neque Testamentum impugnare potest neque petere supplementum legitimae sed arbitrio bonorum virorum petere potest ut ad honestatem et congruitatem dos reducatur iuxta facultatem, et Personarum conditionem.

Et soluto Matrimonio morte viri sine filiis, si Sorores redire voluerint apud fratres et conferre dotem quamque iterum nubant non possunt fratres, qui reliqua Bona Parentum retinent, recusare sed debent illas honeste, et honorifice pro sua conditione tractare.

De Successionibus ab intestato

Caput 35

Foeminae sive sint de Ascendentibus, sive de Descenden-
tibus, sive de Collateralibus existentibus Masculis, vel
aliquo masculo de Ascendentibus et Descendentibus
et in infinitum de Collateralibus usque ad Patruelem
inclusive non succedunt et ita est in accurato obser-
vantia; sed Masculus vel Masculi, qui ad successionem
veniunt, secundum facultatem, et Personarum condi-
tionem ipsas foeminas alere, et dotandas suo tempo-
re congrue dotare debent, unaquaeque Puellae nuptui esse
nobilis, dos ipsa declaranda est, et declaratione
facta Masculus Haeres nedum alere tenetur, tracta-
re; sed propterea vel dotem insimul consignare
vel illius congruum interesse pro more Regnicolarum
praestare, quod est de septem per singulos centenos
nummos usque dum nupserit, eo quod dote omnia
bona haereditaria sunt jure hypothecata, quaeminus
et propria illius masculi si maritarium non fe-
cisset et habet ad illa tum commodam executio-
nem sine judicio quaestionis.
Si filius, vel filia impuberes decesserint post
matris mortem, habentur, ac si ante mortem matris
decessissent, dicitur, quae ipsa mater sine liberis
decessisset, quod ad Bona materna et ii succedunt
qui matri ipse sine liberis defuncta successissent, quod

et in Patre servari debet, ut castraverit successores masculus post se impubere filio, quas habuisset, si ante se idem impubes mortuus fuisset, ut pronuntiavi in causa Baptistae Parrucii, Haeredum de Sanctis, et Haeredum Sagagnolis, et aliorum. Extincto autem Masculo sine filiis et Descendentibus ullis reintegratur jus foemina superstitis, non dotata et maritata antea exclusa, et recuperat jus successionis, ac si exclusa non fuisset neque in contrarium Masculus testatur. Mater quoque secundum jus commune repellitur ab Haereditate filii impuberis si non petat tutelam intra annum, vel transeat ad secundas Nuptias Tutore non petito, et ratione administrationis non reddita et observavi pro dictis filiis quond. Dominici de Sanctis Principe confirmante et pro Vesula Panica Avea paterna contra Matrem Pupilli pro qua cum sententiam dedissem et Excelsum Regimen rescindisset, idem Princeps meam sententiam probavit anno 1577.

De Executionibus

Capt. 36

Ab executione non est insipiendum praeterquam in Pensionibus, et annuis praestationibus, quando

exigens est in quasi possessione exigendi.
Item praeterquam in Causis Mercedis, Alimentorum
et levium Summarum, videlicet a libris 50 in-
fra, sed hoc nisi contradicatur, tunc enim citan-
dus est, et condemnandus contradictor, sed con-
tradictor tertius nullo in casu admittetur ad impe-
diendum nisi illico doceat, vel fidem faciat de
suo interesse ex titulo juris executionis. Executio
in primis fieri solet in bonis Mobilibus mortuis
excepto foeno, et stramine, de quibus idem, quod
de animalibus observatur, deinde in se moventibus
praeterquam in bobus, et instrumentis ad
culturam Agri destinatis, deinde in stabilibus
propriis seu aliis alienabilibus, deinde in Dominiis,
juribus et actionibus, praesertim in meliorationibus
locorum conductorum, sed tunc ita servatur, ut cre-
ditor denuntiet Domino conductoris debitoris, qua-
tenus is nomine satisfaciat, vel satisfieri curet
in certo termino, vel se ita anteriorem doceat
ut in massa absorbeat, alioquin creditor non tan-
tum sed omnes easdem meliorationes sine Domini
contradictione faciet subhastari et creditor qui
denuntiavit exequutor fieri debet, et retinere
quodcumque pignus sibi fuerit a debitore con

pignorum, quae si negligeret, nuntius unum sua
sponte capiet illudque per tres proximos dies
custodiet, ut interim debitor cum creditore con-
veniat, transactis dictis tribus diebus subhas-
tabit et secunda vice sua Auctoritate capiet
pignora usque ad integram crediti satisfac-
tionem, alioquin suis sumptibus redire coge-
tur. Si debitor Nuntio executori vim intulerit
aut restiterit, quoniam pignora capiat, is
eo solo cadit in poenam Lib. 50 et contra cum
tota familia militum, qua manu militari ca-
piatur, quando motus ab ordine praedicto
recedit, ut si facienda sit executio contra
Nobiliores, et Potentiores, tunc enim praemo-
neantur cum termino congruo ad solvendum, et
si non solverint illis facta intimatio qualiter
nuntius executionem mandante consignent tot mo-
bilia, quae sufficiant ad solutionem crediti
alioquin mandantur pro certa die ad videndum
dum concedi subhastationes super mobilibus
ad electionem creditoris, quo elapso veniatur a
subhastatione immobilium incipiendo vel alte-
ro prout iudici magis expedire videbitur
quo magis creditori salvatur, praescriptum

contra Personas illustres, a quibus etiam pignora mobilia requiri non solent.
Executio non fit contra Personas ob pecuniarium, vel civile Debitum, ut carceribus includantur, si bona fide actum est, dolo et fraude remotis, praeterquam ob vera et realia deposita sub tempore non restituta ob remorantiam Debitoris, aut fallacias intercesserit.
Non fit executio per mandata poenalia quando quantitas est in solutione seu si debeatur species, vel factum possibile, et commodum.
In executione quoque Creditor non cogitur aliud pro alio recipere, nec speciem pro pecunia, nisi et ipse species dedisset, vel a Pupillis aut a pauperibus, aut a Rusticis non divitibus exigeret.—

De Subhastationibus

Capit 37.

Bona mobilia, vel semoventia, publice in Foro subhastantur per tres dies continuos, et tertio occurrente plus offerenti, emptor Debitore postulante jurare tenetur de veritate Creditoris, et praeconum licitatione. Immobilia vero et alia jura Debitoris cum suis oneribus et qualitatibus Describuntur et Debitori prolimitative personaliter, vel ad

dominum, vel per literas, vel per Edictum respective
et per ter septem dies in Foro publice subhastan-
tur, et ultimo die vel immediate sequente ven-
di jubentur plus offerenti; in omnis Adjudicatio-
nibus rerum immobilium, et jurium ac etiam supra
libras 10 in mobilibus et se moventibus debet ani-
ma licentia, et mandatum judicis, nec si nemo vi-
le pretium invenit, adhuc subhastari jubere
potest, nisi voluerit etiam creditor commutare et
impetrare, ut ad beneficium Debitoris sibi li-
ceat augere pretium subhastationis, et in re-
bus Ancillaribus, et Pauperum etiam. A Decre-
to interposito judex recedet, si intra annum
alius majus pretium vel plane ipse Creditor
licitari non potest neque per seipsum neque per
interpositas personas, alioquin licitatio est
nulla et cogi potest (neque per se) quando
cumque velit ipso custo pretio recipere, vel cum
accepto Credito reddere, si rotare contingeret
vel emendare superstitium. Adjudicationes fa-
lae, vel Decretum cum multis obtatio in rebus mo-
bilibus, et se moventibus, vel in juribus etiam
immobilibus a libris Decem supra denuntiam

Da sunt Debitoribus ipsis, qui postea potuerunt mobilia, et semisventia recuperare eodem pretio et expensas intra dies novem. Immobilia vero et jura intra dies viginti, et unum ab aliis a Creditore vero, quando licite emit intra annum, et diem solutis meliorationibus.-

De Expensis, et Damnis

Capt. 38.-

Qui obtinuit expensas, vel damna, conficit notulam, eamque duplicatam exhibet in judicio, et alteram edit Parti adversae cum termino dierum octo ad opponendum. Pars adversa dicto tempore in ea debet suas oppositiones duplicatas, et alterum exemplum debitori cum termino dierum octo ad replicandum et ea replicatione sub duplici scriptura edita pars adversa peremptorie respondebit. Tunc Judex visis scripturis Religione sua taxabit et taxatione praemissa juramentum creditori praestabit, quod tantum jure erogaverit, vel passus sit ex expensis ciborum, ubi detrahantur illae, quas quis domi facere potuisset eodem juramento.

De Depositis
Cap. 39.

Deposita sigillari debent a Deponentibus, et custodi in cista tribus clavibus diversis muni-ta, quarum unam habeat Praefectus, alteram Vicarius, alteram Cancellarius, et servari debent apud Praefectum, ita mandant ordines sed non est in usu, servat Vicarius, et ea sigillata recipit, et custodiat.

De Inquisitionibus.
Capt. 40.

Inquisitiones, sive Processus ex puro officio in privatis causis, vel injuriis fieri non debent, excepto furto, et vulneribus cum sanguinis effusione, ac enormibus percussionibus, et ubi deliberatus animus delinquendi agravat delictum, vel ubi vituperium etiam leve alicui inferatur, vel humiliores, a potentioribus opprimuntur. In publicis vero criminalibus fieri debet inquisitio causa, et ita semper observatum fuit.

De Abolitionibus.
Caput 41.-

Abolitiones, impetrari possunt a Praelato in omnibus delictis in quibus ingeritur poena pecuniaria, praesertim ubi scandala vitantur vel pax conservatur, pro qua multa sunt condonanda. Limitatur consuevit exilia temporalia, vel poenas corporales comutare in alias poenas ad onus publicum, vel etiam non autem ad unam extremitatem, ubi vero exilium est perpetuum vel poena capitis abolitio pertinet ad solum Principem.

De Violentia, quam vocant extortium
Capt. 42

Vim committit ex culpa vel turbatione qui praetextu alicuius proprii juris sua autoritate, vel subjiciendo tu licentia

aut parti nivente Contradicere primo possessore, nec eum egreditur ut Contemnit alium; vel vindicem possessorem violentum admittit, vel clam vel palam aliquem actum inverse, aut alias agit ad alterius possidentis praejudicium animo sibi acquirendi possessionem cessante actione possidendi, tenetur tamen quis de damno illato vel temerariis actu. Tenetur hic violentus ad poenam librarum 50 et accusator qui succumbit eandem poenam praestat ex officio, nec inquiritur nec pronuntiatur nisi vis intervenerit vel scandalum factum sit.

De Appellationibus
Cap. 41.

Nulla recipitur Appellatio, nisi appellans in primis juret, quod non facit causa differendi, sed quia putat fovere justitiam. Appellans a Tribunalibus inferioribus extra decem dierum jure permissum, debet intra dies quindecim, alias minus prout in literis impetraverit, citata Parte causam coram Praefecto vel ejus Vicegerente introduxisse. Citandaque est etiam Pars ad sigillationem Processus, alioquin deseritur appellatio, amovetur suspensio, et executio datur, causa intra dictos dies introducta siquidem Parte non citata introducens expensas solvit, et si Processus non est integer, remittitur ad integrandum suis sumptibus intra octo dies, si sit integer, solutis expensis potest petere Appellationes super eo expediri. Parte autem citata debet Processus Appellationis intra mensem utilem proximum ab introductione expediri, nisi per Judicem stante aequo fautum partibus abesse potest.

Appellationes a Vicariis devolventur ad Prae-

fectum, et mensis utilis terminus expediendae eidem
introducenda, nisi per eum steterit. consuevit tamen
Praefectus omnem appellationem cum consilio alicujus
idonei juris-consulti expedire. A Vicariis aut Vice-
gerentibus Praefecti devolvuntur ad Principem, et Ex-
celsum Regimen et trium mensium terminus est
introducenda a die Appellationis, quae ut supra
est interponendum intra decem dies a die latae
vel intimatae sententiae, et non post, nisi judex
ex justissima causa veluti paupertatis, et simi-
le appellantem in Contradictoriis judiciis censu-
erit admittendum: in quo termino non includun-
tur dies feriarum et impedimentorum, sed
est utilis et initio et cursu.

Ad Principem non admittitur appellatio in Causis
Criminalibus in publico statu emergo, aliena ef-
fusio expeditis, neque in causis minoribus libris
50. nec ab executivis nec ab interlocutoriis, quarum
gravamen possit per appellationem a defini-
tiva reparari, nec in summariis causis neque in
Causis dotium, contractuum mulieri agente
Morgingamficorum, Decimarum, Censuum
Cohortationum, Confessionum, Alimentorum Mer-
cedum, Pensionum, aliarumque annuarum praes-
tationum neque in causis pauperum et mise-
rabilium Personarum, ubi de illarum justi-
tia agitur, nec judex ob pondus vel aliam jus.

titiam causam in praedictus concurrit admittendam. In Appellationis instantia nil processus deducitur, sed Processus recipitur, et expeditur; quod si judex invenerit, aliquid deesse Partes ad primiarum judicem remittet, ut suppleatur et ex integro sententia dicatur, et si qua Partium in Appellatione dicat se invenisse jura de novo quibus potest suam intentionem fundare; judex Appellationis illa videre et considerare debet, et si invenerit ad Causam facere praestabit juramentum allegante, quod de novo ea invenerit, et solutis expensis ceteris ab Adversariis factis in Cancellaria tamen, et Advocatis, non instrumentis et Extractione Processus, vel Probationibus cum illis adhuc uti possit, remittetur ad primum Tribunal, et visis novis productionibus cum Partes oppositionibus ex integro sententia dicatur salva appellatione quae observabitur ut a primo judice post Conclusionem in Causa.

De Estimationibus, et Liquidationibus.

Cap. 44.

Aestimationes, et Liquidationes a judice committuntur duobus Peritis a Partibus eligendis et loco contumacis judex supplet, qui se con

sint concordes vel si Partes reclament alij duo ab iisdem Partibus eliguntur, quibus etiam discordantibus, dat altera parte reclamanti unus ex aliis deputatur, cujus liquidatione, seu aestimatione stabitur, et ad alterius postulationem jurare tenentur. Dolum tamen tamen abesse, nulla autem jurata aestimatis, seu liquidatis rescinditur, nisi juramentum ex abrupto contra praefatum ordinem praestitum sit.

De Sequestrationibus.

Caput 45.

Sequestrationes, seu intromissiones et arrestationes regulariter sunt prohibita, nisi ex pacto principaliter concedantur. Admittuntur nihilominus in fructibus et rebus obligatis pro Pensionibus, et Livellis, et contra Debitores, excussos, et vagabundos, et suspectos de fuga, et contra forenses, quorum Magistratus requisitus justitiam administrare neglexerit. Tollitur autem omnis licita Sequestratio, Intromissio, et arrestatio per fidejussionem „De judicio sisti, et judicata solvendo" Malitiose interpretans solvit omnia Damna, expensas et interesse.

De Camerariis

Capt. 46.

Camerarii Ecclesiarum tam Oppidi, quam Villarum ob defectum judicis Ecclesiastici tenentur singulis annis reddere rationem de Administratis Vicario, vel alteri ab eo substituendo, et si statim reliqua non praesentaverint cadant in poenam f 25. et personaliter detineantur, donec satisfecerint, et prout latius in ordinibus ipsorum Camerariorum idem Vicarius illis praescripsit et Abbas Morasensis Apostolicae sedis delegatus, et Visitator comprobavit Anno Domini 1570.

De Usuriis

Capt. 47.

Usuratitius contractus et si sub nomine Livelli concipiatur, uti diximus Cap. de Livellis 27. quando Creditor potest cogere debitorem ad redimendum, vel se liberandum sive francandum. Item quando concipitur sub nomine, seu titulo emptionis, et ven:

ditiones duobus tamen concurrentibus prae sumptionibus, utute si concurrat pactum de retrovendendo cum modicitate pretii capiendo modicitatem non ultra dimidium sed arbitrio judicis non attenta aliqua ae stimatione voluntaria inter contrahentes nominata, vel alia cautela, vel si concurrat modicitas pretii cum locatione, et observan tia decenii resolvente Pensionem in livellariam responsionem respondente in praetio numer ato super terminos livelarios. Item praesumi tur usura; quando quis emit vela intrau tias ab eo, qui non habet. Item quando quis emit responsiones super omnibus bonis non specificato aliquo loco speciali. Item quando fit mentio mutui et interesse vel affectus. In omnibus his casibus et aliis, in quibus potest considerari usuram contin gere, semper de curso executionem secundum formam Pragmaticae Regiae anni 1552, quam mul tis complurimis judiciis videtur observata et ma judicia fuere semper approbata in hac ma teria Pragmaticae per Publicum Regimen, qua-

Politia prohibet omnes usurarum fraudes, et eas praesumit, quando confessio Debitoris continet ultra veritatem, vel creditum confectum est de variis rebus, et utilitas excedit quinque procentenarios, et ponit alias poenas in illas.-

Formula juramenti praestandi ab Assessoribus, Advocatis, Cancellariis, Procuratoribus et similibus

Tutto quello m'è stato letto propongo fermamente d'osservare, così Iddio m'ajuti, e le sue Sante Evangelii.-

Notta delle Villaggi, ch' erano sotto il Capitanato di Gradisca avante la cessione alla Principal Casa d'Eggenberg che fù l'anno 1647. Nelli quali si devono osservare queste Consuetudini Garzoniane.

1. Sarra	19 St. Vito de Crauglio
2 Bruma	20 Visco
3 Villanova	21 Joannitz
4 La Grotta	22 Ottognano
5 Mossa	23 Sdraglis
6. Ruda	24 Sonars
7 S. Nicolò di Levada	25 Castel Porpetto
8 Villa-Vicentina	26 Porpetto inferiore
9 Malborghetto	27 Porpetto superiore
10 Fiumicello	28 Chiarisà
11 Monastero	29. S. Giorgio
12 Aquileja Città	30 Nogaro
13 Villa Crucis	31. Villa Nova di Chiarisa
14 Terzo	32. Carlino
15 S. Martino	33 S. Gervaso
16 Cervignano	34 Villa fredda
17 Tapogliano	35. Campo Molle
18 Ajello	36. Riva Rotta
	37 Zuino
	38 Fraelli

110

Sagrado al tempo della cessione fu aggregato al Contado di Gradisca.

Ville che furono aggregate al Capitanato di Gradisca al tempo della cessione, e che prima erano sotto Gorizia.

1. Villesse	8 Gorizizza
2 Romans	9 Gradiscutta
3. Fratta	10 La metà di Vires
4 Versa	11 Driolassa
5 Craouglio	12 Jesernico colle sue pertinenze
6. Noghiarette	13. Pincinis colle sue pertinenze.
7 Salmies	

Nota delli Villaggi dello Stato di Gradisca con li Nomi, e qualità delli Sig.ri Giurisdicenti di t. Schanna

1 Villanova 2. La Grotta	Delli Sig.ri Consorti di Strassoldo gr. i Marzio, ed Orteo alternativamente con criminale minore.
al poco 3 Mossa	delli Sig.ri Agostino Coadello con Criminal alquanto maggiore ma non massimo

4. Farra – ora delli Sig.ri Conte Fride gov.e Marcio di Strassoldo con Criminal minore.

5. Bruma – Del Vicariato di Gradisca con Criminal minore.

6 Ruda
7 S. Nicolò
8 Malborgetto
} Di S. Eccl.a Sig.r Filippo e fratelli Conti della Torre con Criminal maggiore.

Villavicentina – Dilli S. Ecc. di Gorgo con Criminal maggiore.

al Toro 10 Papariano
11. Fiumicello
} Delli Sig.r frat.li Baroni de Fin con Criminal maggiore.

12 Monastero
13. Terzo
14. S. Martino
15. Cervignano
} Delle Venerande Sig.re Monache di Aquileja con Criminal maggiore.

16. Palla Crucis
17 S. Giorgio
18 Nogaro
} Del Rev.mo Capitolo di Aquileja con Criminal maggiore.

al Tor. 19. Aquileja – con S. Egidio – Del Sig.r Capitanio e Giudici con Criminal maggiore

20 Beligna – contenziosa fra la Comunità di Aquileja e Capitolo.

al Toro

al Toro

21. Tapogliano 22 Ajello 23. Joannis 24. S. S. Vitto	Delli Sig.ri Conti de Gambara con Criminal ~~minore~~ (maggiore)
25. ~~Visco~~ 26. Nogaredo 27. Crauglio	~~Delli med.mi Sig.ri de Gambara con criminal minore.~~
28. Ontognano 29 Fauglis 30 Castello 31. Porpetto superiore di qua del Ponte 32 Carlino 33 Villa nova di Ciaresà.	Delli Sig. Frangipani con Criminale maggiore.
34. Gonars 35 Chiaresa 36. Porpetto inferiore 37. Rivarotta 38 Campomolle 39. S. Gervaso 40 Maranuto 41 Villafreda.	Delli Sig.r Vassermann con Criminal maggiore.

42. Fornelli
43. Zuina — Delli Sig.ri Savorgnani con criminal minore

44. Frattia — delli Sig.ri Eredi qm. Ecc.mo Conte Leopoldo Adamo di Strassoldo con criminal minore
fu anche in [illegible]

al foro
45. Romans — delli Sig.ri Mr. Lottieri con criminal maggior

46. Villesse — del Sig.r Co. Coronini con criminal maggiore

47. Fersa — delli Sig.ri Eredi Baselli con criminal maggiore. [illegible]

al foro
48. Salmuco — delli Sig.ri fratelli Gorizzuti con criminal maggiore

49. Pieris
50. Gorizia
51. Gradiscutta — Delli Sig.ri de Radio con criminal maggiore.

52. Visinnic
53. Flambruzzo
54. Sivigliano
55. Pere di Driolassa — Di Sua Ecc.za Sig.r Co. de Cobenzel con criminal minore.

56. L'altra parte di Dicolava - del sig: Camillo Colloredo e suoi Eredi con Criminal minore.

57. La Manson 58. Precinico 59. Ticiano 60. Piscarolla 61. Blasiz	Del Rev.do Collegio della Compagnia di Gesù di Gorizia con Criminal maggiore.

NB.

Le Comunità segnate con la Parola al paro sono soggette all'Ill.mo ed altre alla Cesarea Rappresentanza -

De Salariis Gastaldionis Contractae Nunciorum dicuntur Trabanti et praeconum

Gastaldio Contractae possit pro mercede in causa civili, et etiam criminali a partibus exigere ut infra.

Pro qualibet equitatione	L. 6: —
Pro qualibet pignoratione facta in urbe	„ 3 —:
Infra vero urbem ultra equitationem	„ 2 „ —
Pro qualibet possessione alicui tradita una cum equitatione	„ 6 :—
Pro qualibet digitatione	„ —: „ 2
Pro confectione inventarii ultra equitationem	„ 2 „ —
Pro qualibet Sententia definitiva	„ 2 „

Nuncii vero dicti trabanti consequantur mercedem infrascriptam.

Pro praesentatione cujuslibet mandati in scriptis	„ —: 4
Pro singulo milliari extra urbem pro itinere	„ —: 3
Pro pignoratione facta mercedem itineris ut supra	„ . 16

Et praecones habeant qui praesentatione cujuslibet citationis, sive praeceptum scriptis . . . L. – S.2

Et pro mercede itineris in singulo miliari " – " 2

Pro pignoratione et elevatione pignoris " – " 12

Pro quacunque citatione oretenus facta et relatione . . . . " – " 2

Pro relatione cujuscunque incantus . . . " – " 2

Pro relatione deliberationis quorumcumque in cantum . . . . " – " 4

Pro carceratione alicujus rei in Urbe superiori, vel Castro, facta in singulo . . . " – 12

Pro captura cujuscunque rei in urbe inferiori facta in singulo . . . . " 1 – 4

Pro captura personae, ubi fiat renitentia ardua, vel quando mittitur ad reperiendum reum criminis gravis in singulo . . . . " 3 – –

Pro singulis constitutis reorum, vel retentorum, vel valeant a rei praesentatorum si astiterint inter omnes . . . . " 1 : – 10

Pro adhibitione tormentorum quando infliguntur ictus funis, pro quolibet . . . " 3 : –

Ictus vero, et pro ignis adhibitione in singulo . . . . " 2 : –

De Salario Ratiocinatorum, liquidatorum et aestimatorum. ~~Cap.~~

Nobiles Provinciales, qui ut plurimum in causis praecipue aliorum Patriarum intervenire solent pro singula die in negotiis consumpta. fl. — x

Nobiles privilegiati in singula die ut supra . . . . . . „ 6 „ —

Aliae personae graduatae ut Notarii bi. usque in diem . . . . „ 4 : „ 10

Artifices in singula die . . . . „ 3 : „ —

Rurales autem in singula die . . . . . „ 2 : —

Et in omni casu. des expensas.

Et si forte contingerit legere scripturas illas pro negotii resolutione in singula pagina . . . . „ 2.

De Constitutionum observatione ~~Cap. V.~~

Quia laudabiles et rationabiles consuetudines, mores et immunitates antiquas Nobilium Provincialium Illustrissimi nostri Comitatus Goritiensis privilegiis Divorum Ferdinandi Caesaris Avi et Archiducis Caroli Patris nostri

[illegible]ssimae memoriae confirmatas
et approbatas conservare potius, quam
minuere optamus. Iubemus iterum hasce
Constitutiones nostras inviolabiliter obser-
vari et intelligi, prout stant, et sonant
nostrosque fideles subditos Comitatus Goritiae
et Capitaneatus Gradiscae, caeterarumque
provinciarum nostrarum earum beneficio
frui, et gaudere valere.

Serenissimi Antecessoris Tertii Sacrae Regis non de-
dignati imitari exemplum, ut quid in re-
scriptis nostris in posterum reperiretur
quod hisce Constitutionibus adversaretur
in aliquo, volumus existimari illa nobis
vel inscius vel male informatis emanasse.
Ideoque imponere non parere licere sed man-
daturus nos de re melius certiorari et iterum
dum jussionem nostram expectare, cui ob-
temperandi incumbat necessitas. Si quis
vero casus emerserit, qui per hasce Consti-
tutiones, et ordines nostras generales sancitis

nes Decisus non fuerit ille terminetur et dirimatur, secundum juris comunis regulas, et praescriptum et si contra harum Constitutionum dispositionem quid actum, judicatum, factum, exequutum vel observatum fuerat illud omne, et quicquid fuerit ex nunc, prout ex tunc, pronunciamus, et declaramus nullum, irritum, et invalidum; et pro nullo, invalido et irrito habere, et omni prorsus efficacia, et executione carere volumus, eliminaramus, reservata tamen semper nobis et successoribus nostris facultate addendi et minuendi quidquid melius expedire visum fuerit, et penitus quoque ordinasse, et Judicialia statuta revocandi. Et hac expressa addita declaratione, quod nobis, successoribus, nostris atque debitis regaliis et praeeminentiis nullo unquam tempore alicuis sint, vel esse possint, sive debeat praejudicij. -

F. i. f.

Iuramentum Iudaeorum.

Io N. Giudeo giuro per Dio vero d'Abraham Isach, et Iacob, per il Dio, che fece il Cielo e la Terra, per quella Santa legge, che Dio diede a nostri antichi parenti nel monte Sinai in mani di Moisè, per le due Tavole di pietra scritte con il dito di Dio per l'Arca fœderis, e per Adonai e suoi Santi, che io dirò la verità di tutto quello che saprò e son interrogato, e se non la dirò così il Dio de nostri Parenti me cruccii vivo in terra, et aisorbischi, come tormentò Dathan et Abiron, e venghi sopra di me la lepra di Naaman, e tutte gli altri crucciose castighe, che l'onnipotente Dio diede alli falsi e perversi Giudei.

(Da relazione fatta a ... Gradisca ...)

I feudi che S. A. ha nello stato di Gradisca sono li seg.ti

S.r Gaspare Cobenzel per una possess.ne in Chiarisacco e diversi pezzi di terra a Mossa

S.r Franco Gereno (sic) per un prato a Villes

S. Bar. Pietroladdo Coronino per il bene di Villes.

S. Vito Dadi per la giurisdiz.e di Gradiscutta e mezzo vino.

S. Polidoro Frattina per alcuni campi in Aggello

S. Gio Raimondo Barone di Baumberg per due terreni a Mossa e uno a Cranglio.

Sig. Gio Giusep. Frangipane e Consorti per i ... del Porpetto e attinenze.

S. Giac. Ermagino Clarecino per una decima di formento e vino a Versa

S. Fed.co Concheni con la garbaldia di Fratta, adesso il Sig. Lottieri con la litte.

Capitolo di Aquileja con il feudo di Valdisbretta.

Sig. Sigivaldo Mels Bar. con 4 terreni in Versa

S. Girardo Co. Strassoldo con il passo della barca nell'Isonzo verso Fojan e beni in Cranglio.

Li heredi Rebisine con due terreni a Romans.

S. Franco della Torre con diversi pezzi di Coomgue e Ruda, Terzo e Fiumicello.

S. Fed.o Campana con i beni in Gonars, Chiarisacco, Aquileja.

S. Vid del Mestri per 30 campi a Fiumicello.

S. Carlo Lottieri con 150 campi al fiume Tiel e 16 a gorai ...

1. Marchi Savorgnani con ... in Chiazzis, Castello di Zuins
e la villa Forni.
1. Mri Andriano con 96 campi a Fraziano, Sada appo il
fiume Sanno et Aquileja, più 18 campi sotto Aquileja.
1. Francesco Cadrippo con beni a Sevenico, Flambruzzo, Sivian
1. Nordis (Nordis) in loco di Ludco Brazzacco con un mo-
lino in Aquileja
1. Sollarel per la Decania di Villes
1. Ascanio Co della Torre l'Avvocazia sopra due terreni
di Gradisca et un altro terreno al passo del Lisonzo:
1. Raimondo Co della Torre il Capitel Castelluto di Salto.
1. Leonardo Formentini a nome di Gaspare, Carlo e
Ludovico Formentini un terreno a Ontagnano che una
volta apparteneva al q. Bernardino Zanne.
1. Camillo Colloredo per la giurisdizione di mezza Driolassa.

Cavaglieri Veneti che hanno beni nello Stato di Gradisca.

Andr.o Antonini
Agostin Manzan
Antenore Formentin
Marcoant.o Formentin
Camillo Codroipo
Carzio Colloredo
Claudio Sasso
Cornelio Frangipane
Fabrizio Zucco
Girolamo Savorgnan
Ottavio Zucco
Giovanni Savorgnan Nob. Ven.
Giovanni Sanudo Nob. Veneto
Lodovico Manin, id.
Marchese Savorgnan, id.
Gio. Grimani, id.
Ca' de Mezzo, id.
Nicolo' Planes
Fabrizio Strassoldo
Fabrizio Frangipane
Gregorio Frangipane
Gio. Strassoldo
Giulio Cesare Colloredo

Giacomo Savorgnan
Giacomo Frangipane
Gio. Gius. Strassoldo
Oratio Colloredo
Gasparo Strassoldo
Girolamo Antonini
Obizzo Obizzi
Paolo Formentini
Polidoro Frangipane
Pietro Ant. Frangipane
Panfilo Zucco
Rinaldo Portis
N. Rudio
Respoldano Formentini
Filippino Colloredo
Mauritio Attimis
Nicolo' Codroippo
Nicolo' Manzano
Giuseppo Sbruglio
Terio Arcoloniano
Roberto Zucco
Claudio Freschi
Carlo Gorgi
Federico Ronconi
Gio. Adamo Formentini

N.° Caiselli

Giacomo Claricini

N. Andriuzzi

Marzio Zucco

Nicolò Conti

Antonio Toppo

Gentilhuomini del Stato Veneto abbenati nelli Stato di Gradisca.

Foscolini

Raimondi

Diana

Pace

Michilut

Lucretio Bonda

Sauve [?]

Zandolina

Brandi

Gregorij

Urbano Susanna

Filippo Porti

Rivaldo Porti

Carara

Storno

Fabio Susanna

Giò. Brandi

Gerolimo Bondi

Zurali

Cuchiatto

Agricola

Varnuo

Pietro Pace

Tapelinut

Polidoro Frattina

Scipion Raimondi

oltre molte altre persone d'inferiore condizione et oltre il Capitolo di Aquileja, Monache di Aquil.a che sano tutte venete, altre Monache, Hospitali e Lochi Pij.

Anco molti Cavaglieri di Goritia hanno beni sotto Gradisca, et anche li Veneti habitano sotto il Veneto, et quelli di Goritia a Goritia, per questo nel Statto di Gradisca l'ordinaria habitatione sono pochi Cavaglieri, ma vengono alle volte e poi partono per le loro case.

Le Parochie del Statto sono le seguenti

Quelle del jus presentandi di S. A. sono.

Gradisca che prima era con titolo di Vicariato Pieve di poca rendita Farra dove era prima titolo di Vicariato di poca rendita.

Villes parochia di buona rendita
Romans par. di buona rendita
Mossa par. di honesta rend.a
Fiumicello par. di honesta rend.a
Aggello par. di honesta rend.a
Visco par. di honesta rend.a
Gonars par. di honesta rend.

Aquilea la parochia è di jus presentandi delli Cittadini
S. Martino il jus presentandi delle Monache di Aq.a
Cervignano il jus presentandi delle med.e
Carlins il jus presentandi del Capitolo
Porpetto il jus presentandi delli Sig.ri Frangipani

In Aquileja il Capitolo è di 24 Canonici li quali con dispensa del Papa resiedono solamente 4 mesi l'Inverno. Questi sono fatti alcuni dal Papa, alcuni dal Patriarca.
Oltre li Canonici sono doi Vicari uno Imperiale, l'altro archiducale, li quali li fa l'Imperatore.
Un canonico haverà circa 400, o 500 f. di entrata.

Le forze dello Stato Gradiscano consistono:
nel Presidio de Moschettieri; nelle Cernide che saranno 900 e quasi 1000 fanti non potendosi saper il n.o preciso, perche ogni anno ne morono; e successivamente si vanno rimettendo.
S'è eretto una Compagnia di Cavalleria di 120 Cavalli.
Nel Statto sono 3000 huomini di poter maneggiare armi.
Le Rabbotthe per la fortificatione della Fortezza si fanno dalli contadini una volta all'anno, e se si fa qualche cosa estraordinaria di più del loro obbligo bisogna andar molto ben cauti, e procurare che lo facino di loro volontà, perchè sotto il statto di Goritia li contadini non fanno quasi mai rabbotthe per la S. Maestà Cesarea.
Li sallarij che S. A. da alli Moschettieri et all'officiali è molto ben noto a S. A. senza che io lo dica.

Il capitano non ha alcuna cosa altro che quello che li danno li villaggi overo in tanti legni, fieno, paglia overo denari, e non cava altro che fi 1204 Italiani, che saranno circa mille e 100 fi: allemani, oltre alcune regalie della beccaria come si può dar la nota distinta, e sarà anco nella cancellaria di Graz.

L'entrata di S. A. nello Stato.

S. A. ha poche entratte nel Statto di Grad.ª come anco S. M.tà (+) non ne ha nel Statto di Goritia per due cause, prima perchè non ha beni proprij, ma la proprietà de beni è di particolari; secondo perchè quelle med.e entratte che ha ricevutto da S. M.tà non si possono alterare stando così espressamente nel Capitolato.

L'entrate di S. A. sono queste:

Le mude portano circa fi	850
I boschi camerali si affittano circa	1100
Le steure che pagano li Villaggi	1328
La Convocatione suol dare di promessa libera ora più hora meno, ma al più da	3000
L'appalto delli mazzi porta	1250
L'Urbario camerale di Marano è affittato	200
Il dazio della misura	50
Quelli che ha avute Comugne int	100
L'imbotadura del vino porta hor più hor meno	400

(+) Facendosi qui distinzione che Gorizia era di S. M.tà Cesarea, e Gradisca di S. Altezza, vuol dire che questa relazione si riferisce all'epoca degli Eggemberg Principi di Gradisca.

La nova impostta che è mancata — 7bre 1806

Vi sono poi altre entrate picciole che non mi sovvengono.

Le condanne per delitti criminali sono applicate a mantener salva tecta li Ponti, ma perchè queste sono pouche, non bastano al bisogno.

Le Entratte della Convocatione

La Convocatione non cava dal paese altro che cinque milla e alcuni cento fiorini.

Ha le seguenti spese ordinarie:

Alli Sig.ri tre Deputati per ognuno f.ni 100, fanno	f.ni 300
All. Sig.ri 4 Assessori per ognuno f.ni 80 fanno	320
Al Sig. Esattore	250
Al Secretario	150
Al ~~Sig. Medico~~	500
Al Waispol (Greco)	60
Al Chirurgo	160
Al Padre Prediatore	80
Per l'elemosine delli P.P. Capuccini ogni anno	52
Al Mastro di Posta	20
All' Organista	50
Ai Doi Trabanti	72
Alla Canc^na per le lettere delle Diete	25

A quello manda i foglietti . . . . fl 30
Al Maestro di Scola . . . . " 100

Fl. 2169

Sichè quando contribuisce a S. A. 6/3000 da guasi . tini di quello che puote perchè sono sempre delle spese straordinarie.

L'Ordine delli giudizj è questo

Li Giurisdicenti giudicano in prima instanza - l'appellationi loro vanno al Tribunale et poi per ultimo a S. A.

Il Tribunale è composto del Capitano e 4 Assessori cioè Paesani ove si determina pluribus votis, e quando sono eguali i voti, il Capitano decide.

Il Tribunale ha in prima istanza il giudizio delle cause dei nobili et Ecclesiastiche, le di cui appellazioni vanno a S. A.

Li Giurisdicenti hanno secondo la loro facoltà il criminale, alcuni il minore, alcuni il maggiore.

Il Capitano giudica quelli dove non sono giurisdizioni, e così li Nobili privilegiati.

Il Giudizio criminale delli Nobili Paesani si fa dal Capitano coll'assistenza però di 12 nobili Paesani pluribus votis.

Ville e loro giurisdicenti nella Contea di Gradisca

Ville con criminal maggiore del Sig Barone Pietro Ant.° Coronino in Feudo

Villa Vicentina del Sig Locarno con Crim. magg. in Feudo

Ruda, S Nicolo, e da qui avanti Malborgetto del Co. Fran.co della Torre con crim. magg.

Fiumicello giurisdizione con crim. magg del Sig Andriani in Feudo

Aquileja e S Egidio con criminal magg. giurisdizione delli cittadini

Monastero di Aquileja
Terzo
S Martino
Cervignano
} Giurisdiz.ne feudale con Criminal maggiore delle Monache

Una certa parte di Aquilea, una parte di Beligna, S Giorgio e Nogaro giurisdizione feudale del Capitolo di Aquilea:

Agello
Topogliano
Joaniz
S. Vido
} Giurisdiz.e con crim. magg. delli Sig Co. de Gambara

Visco
Cranglio
Nogaretto
} Giurisdiz.ne feudale delli med.mi con crim. minore

Gialunico giurisdiz.e feudale de Sig Gorizutti con criminal magg.:

Versa giurisdiz.e feudale con crim. magg. dell' Ecc.mi Sig Dott Boselli Vicario di Gradisca

Romans con crim. magg. del Sig. Lottieri

Villanova con crim minore delli Sigg. Co. di Strassoldo

Mossa con crim: minore delli Sigg. Bar. Cobenzel

Fratta giurisdiz.ne feudale con crim. min. è stata dada al Sig.r Lottieri

Farra giurisdiz.e con crim. min. delli Sigg. Co. di Strassoldo

Cubagnano
Farris
Castel
Corpetto di qua dell'aqua
Villanova

} Delli Sigg. Frangipani con criminal maggiore

Gonars
Chiaresacco
Porpetto di la dell'aqua
Riva rotta
Campomolle
S. Gervasio

} Giurisdizione delli Wasserman con criminal maggiore, ma alcune di queste sono state sequestrate per l'omicidio commesso d'Alessandro

Fornelli
Zuins

} Delli Sigg.i Marchesi Savorgnani con crim. minore.

Virch
Guriziz
Gradiscutta

} Del Sig.r Rudio con criminal maggiore.

Gesenich
Flambruz
Sivian, e
Metà di Drivlassa

} Delli Sig.ri Codroipi con crim. minore

L'altra metà di Drivlassa delli Sig.ri Colloredi

Presinico
Zirian
Piscarola

} Delli PP. Gesuiti di Goritia con crim. magg.re

Li beni che sono sotto il Stato sono proprietà di particolari e S. A. non ha altri beni proprii che quelli dell'Urbarietto di Marano, il quale così si chiama perchè furono beni di quel tal che tradì Marano

Villaggi dello Stato Gradiscano N.o 48
fra grandi e piccoli

Farra
Villanova
Mossa
Romans
Tapogliano
Scrutto
Versa
S. Vito
Crauglio
Ungaretto
Aggello
Visco
Joannis
Terzo
Cervignan
Aquileja
Monastero
S. Zilli

Fiumicello
Ruda
S. Nicolò
Villa Vicentina
Malborghetto
Villis
Ontagnano
Fauis
Govars
Castello
Porpetto di sopra
Porpetto di sotto
Villanova
Chiarsà
S. Giorgio
Villa Fredda
Carlins
S. Gervasio

Nivarotto
Pres. inico
Tibian
Piscarola
Campomolle
Drialossa
Virco
Gorizis
Gradiscutta
Teseruico
Flambruz
Sivigliau
Fornelli
Zuins